

Bilanț și perspective

În prima decadă a acestei luni Comitetul de cultură și educație socialistă al municipiului București a inițiat în cadrul unei plenare largite, o analiză a stagiunii 1971—1972 în teatrele bucureștene.

A fost prezentat un referat al Comitetului de cultură și educație socialistă precum și coreferate ale tovarășilor : Dina Cocea, artistă emerită, vicepreședintă a A.T.M., Lucian Giurchescu, regizor, directorul Teatrului de Comedie și Dinu Săraru, critic dramatic.

Publicăm în numărul de față fragmente din referatul prezentat de tovarășul Amza Săceanu, președintele Comitetului de cultură și educație socialistă al municipiului București, urmînd ca în numărul viitor să înfățișăm o sinteză a discuțiilor care au avut loc.

Încercînd să schițăm un profil al stagiunii teatrale bucureștene 1971—1972 și privind retrospectiv criteriile și argumentele artistice care au definit-o, succesele și neîmplinirile ei, perspectiva pe care o arcuiește spre realizările stagiunii viitoare, putem afirma că a fost o stagiune teatrală de „tranzizie”. Ea a reflectat efortul susținut al oamenilor de teatru de a-și desfășura activitatea pe baza unui program artistic mai precis conturat, de a trece de pe terenul nesigur al tatonărilor și al experiențelor pe poziția unor opțiuni artistice și politice clare, lipsite de compromisuri. Coordonata cea mai importantă a stagiunii teatrale 1971/1972 poate fi considerată împrejurarea că ea s-a desfășurat în lumina documentelor de partid, de o excepțională însemnătate, care jalonează dezvoltarea și perspectivele întregii noastre vieți artistice și culturale. Măsurile propuse de către tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, în ședința Comitetului Executiv din iulie 1971, expunerea la înlînire a cu activul de partid din domeniul muncii ideologice și cultural-educative, Plenara Comitetului municipal de partid, precum și lucrările Plenarei Comitetului Central din 3—5 noiembrie, au constituit documentele de partid în spiritul cărora a fost alcătuit repertoriul și s-a desfășurat activitatea teatrelor noastre. În adevăr, momentele artistice de vîrf ale stagiunii teatrale, ce se încheie, sînt în primul rînd mărturii elocvente ale spiritului de exigență și de responsabilitate insuflat creatorilor din teatre de documentele de partid ; de asemenea, spectacolele care au întrunit adeviziunea unui public numeros, ca și acțiunile de diversificare a mijloacelor artistice și de stringere continuă a legăturilor dintre teatre și publicul lor.

În același timp, prin spectacolele prezentate în străinătate de către teatrele Național, Bulandra, de Comedie, Mic, Tîndărică, arta scenică românească și-a sporit șirul de succese pe care ne-a deprins să le obișnă pește hotare.

Un alt fapt important al stagiunii teatrale au fost spectacolele de poezie. Cu unele neînsemnate excepții, ele au constituit, nu ca în alte stagiuni, prilejul unor reprezentații ocazionale, ci veritabile acte de creație, ce s-au aliniat, sub același unghi de exigență, spectacolelor majore, durabile, ale repertoriului. Redînd poeziei dreptul străvechi de a se înrudi organic, prin geneză, cu teatrul, au fost satisfăcute în această stagiune, nu numai dezideratele publicului, ci și ale actorilor înșiși, pentru care rostirea unui vers frumos întrece în valențe emoționale orice replică teatrală. Dar dacă, așa fiind, nu poate fi contestată calitatea artistică a acestor spectacole — nu simple „recitaluri” — de poezie, ele au dobîndit, mulțumită unor selecții riguroase, precis direcționate, și un caracter militant cetățenesc, lucru ce le-a crescut, firește, forța social-politică și cultural-educativă. În această direcție, au recoltat bune rezultate teatrele Bulandra (50 de reprezentații), de Comedie, Național, Nottara, Giulești, Tîndărică ; dar nu se poate trece cu vederea modul superficial, formal, pe care conducerea Teatrului „Ion Creangă” l-a îngăduit în realizarea spectacolului său de poezie, spectacol care, dealtfel, semnificativ, n-a putut înregistra mai mult de o singură reprezentație, și aceasta dată în fața unui public sub toate așteptările de restrîns.

Stagiunea a dat o recoltă satisfăcătoare și în privința artei teatrale, propriu-zise, a contribuției artistice a unor regizori, scenografi, actori. Spectacole ca: *Jocul de-a vacanța* (Teatrul Național), *O scrisoare pierdută* și *Vicarul* (Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra”), *Antigona* (Teatrul Mic), *Mutter Courage* (Teatrul de Comedie), *Omul care...* și *Gaițele* (Teatrul Nottara), *Măsură pentru măsură* și *...Eseu* (Teatrul Giulești), *Nocturnele* Teatrului „Tândărică” constituie, după opinia noastră, repere ale stagiunii, contribuții însemnate la tezaurul de experiență, la căutările creatoare ale oamenilor noștri de teatru. Repertoriul acestei stagiuni, bazat în ansamblul său pe o dramaturgie combativă, cu un mesaj fără echivoc, cu un mai bogat conținut educativ, a fost în măsură să asigure și fără compromisuri realizarea planurilor de spectatori și de venituri ale teatrelor bucureștene. De exemplu, un teatru ca „Lucia Sturdza Bulandra” și-a realizat și depășit planul de spectatori și de venituri și fără aportul... *Puricelui în ureche*, cu un repertoriu major, de aleasă ținută etică și artistică.

Cu toate aceste aspecte pozitive nu se poate să nu fie puse în evidență, în spirit critic, limitele stagiunii, neîmplinirile ei, sentimentul de insatisfacție, pe care ni-l oferă în raport cu exigențele și cu rostul atât de important al teatrului în viața noastră socială și artistică. Nu putem omite faptul că, pe parcursul unei stagiuni întregi, teatrele bucureștene au prezentat, dacă excludem spectacolele de poezie, numai cinci premiere cu piese originale de actualitate. *Omul care...* de Horia Lovinescu și *Vinovatul* de Ion Băieșu (Teatrul „Nottara”), *Interesul general* de Aurel Baranga (Teatrul de Comedie), *Iadul și pasărea* de Ion Omescu (Teatrul Național), *Simfonie pentru destinul meu* de Nelu Ionescu (Teatrul Mic) au fost singurele prilejuri pe care publicul din București le-a avut de a se întâlni cu lucrări noi, inspirate din actualitatea noastră. Această absență a premierelor originale, alte teatre au compensat-o, mai ales în prima parte a stagiunii, prin înscrierea pe afiș, mai comodă și mai lipsită de riscuri, a unor mai vechi piese contemporane românești.

Reluarea unor lucrări importante ale dramaturgiei noastre contemporane, într-un nou context scenic, în montări originale, cu distribuții cuprinzând vîrfurile artistice ale noilor generații de actori, a constituit, în general, un fapt pozitiv. În această direcție se cuvin menționate spectacolele cu *Ziaristii* și *Gaițele* la Teatrele „Bulandra” și „Nottara”. În schimb, trebuie să observăm că Teatrul Național și Teatrul Giulești n-au asigurat spectacolelor cu *Surorile Boga* și *Secunda 58*, o realizare artistică la nivelul exigențelor de astăzi. Este o îndatorire esențială a teatrelor de a reface în stagiunea viitoare raporturile cam sporadice și deteriorate, pe care le-au întreținut în ultimul timp cu piesa originală. Repetăm aici un adevăr arhicunoscut, că promovarea dramaturgiei originale nu înseamnă doar un act de curtuozie, nici doar o obligație legală a teatrelor, ci însăși rațiunea de a fi a unui teatru, justificarea dialogului său cu publicul, modul de a-și exprima opțiunea și punctul de vedere asupra contemporaneității. În acest context, o sarcină ideologică, de onoare, a teatrelor noastre este întîmpinarea aniversării a 25 de ani de la proclamarea Republicii, prin spectacole corespunzătoare și, în acest scop, asigurarea de pe acum, printr-o eficientă și atentă colaborare cu autorii de teatru, a pieselor închinată acestui important eveniment.

Fără a uita că principala răspundere în promovarea dramaturgiei românești revine conducerii teatrului, se cade a sublinia, în această ordine de idei, ca nesatisfăcătoare activitatea secretariatelor literare ale teatrelor noastre. Aceasta, deși nu ne putem plinge, în acest însemnat sector, de lipsa unor cadre competente, capabile. Dar pregătirea, competența secretarilor literari trebuie să fie puse cu precădere în slujba stimulării și slujirii dramaturgiei originale. Cerînd secretarilor literari mai mult interes, mai multă pasiune și mai mult simț de răspundere, în această direcție, nu credem că le cerem un lucru exagerat, irealizabil. Căci, mai presus de orice, menirea secretarilor literari este să promoveze lucid și exigent, sistematic și fără oprire, lucrările de dramaturgie originală; pe acelea existente, ca și pe acelea aflate în fază de lucru sau de proiect; pe acelea încă neelaborate, dar în măsură a intra în sfera de interes a scriitorilor, la solicitarea atentă, sinceră, plină de pasiune a directorilor și a secretarilor literari înșiși.

Repertoriul unui teatru trebuie înțeles practic nu numai ca o listă de lucrări alese la începutul stagiunii și puse apoi în scenă. Repertoriul unui teatru capătă corp după modul și frecvența în care piesele sînt programate și prezente pe afișul săptămînal al unui teatru. Unele premiere din repertoriul stagiunii trecute, mai ales cu piese românești, au figurat adesea mai mult în analize și informări decît pe afișele teatrelor. E drept, unele spectacole se bucură de mai mult succes, altele de mai puțin,

și e normal să programezi cu precădere spectacolul care se află, ca să zicem așa, în grația publicului. Ni se pare însă că există — firește, nu pentru piesele care au căzut pur și simplu, dar pentru cele care pot răspunde comandamentelor noastre artistice și educative — posibilitatea unui tratament mai atent, astfel încât ele să figureze cit mai mult timp și pe afișul teatrului, nu numai în situațiile înaintate forurilor tutelare. Ca să ne limităm doar la un exemplu — două — din cele destul de numeroase, este cazul spectacolelor *Secunda 58*, *Fântina Blanduziei*, *Prima zi de libertate*. E de dorit ca publicul să aprecieze activitatea teatrelor, după ceea ce îi oferă seară de seară, în sala de spectacole, și nu după lista repertoriului care reprezintă un document de lucru, un simplu punct de pornire.

Cum a fost realizat repertoriul stagiunii 1971/1972? Din cele 71 de titluri câte figurează în repertoriul aprobat, au fost prezentate 54 de premiere. Este adevărat că nouă piese se află în stadiu de finisare. Dar, nici acest spor de premiere nu va ajunge să acopere diferența dintre numărul titlurilor înscrise inițial în repertoriu și numărul celor puse în scenă. Unele din premierele nerealizate urmau să aducă în fața spectatorilor lucrări valoroase din literatura clasică și contemporană, cu un puternic mesaj educativ și politic: *Zodia taurului* (Mihnea Gheorghiu), *Ploșnița* (Maiakovski), *Furtuna* (Shakespeare), *Trandafirii roșii pentru mine* (Sean O'Casey) — la Teatrul Național; *Roata în patru colțuri* (Katacv), *Pulbere purpurie* (Sean O'Casey) — la Teatrul de Comedie; *După cădere* (Arthur Miller), *Maiorul Barbara* (Bernard Shaw), *Cîntec public pentru două scaune electrice* (Armand Gatti) — la Teatrul Mic etc.

Dacă de pildă, Teatrul „Nottara“ poate fi, așadar, apreciat în mod pozitiv, pentru realizarea integrală a programului său, nu de aceeași apreciere se poate bucura, bunăoară, Teatrul de Comedie (care a realizat trei premiere din opt titluri aprobate și o refacere) sau Teatrul Mic (cu patru titluri din nouă aprobate). E aici vorba de caracterul realist sau nerealist al felului cum se concepe repertoriul. Nu de puține ori unele teatre nu țin seama de experiența stagiunilor precedente și își impun singure un număr de premiere, peste puterile lor. Oare Teatrul de Comedie ale cărui spectacole de prestigiu nu pot fi contestate, nu a putut observa lucrul elementar că, niciodată în istoria sa, nu a avut posibilitatea practică de a scoate mai mult de trei-patru premiere într-o stagiune? Oare Teatrul Mic, din dorința de a acumula cât mai multe titluri (semn al incertitudinii în politica sa de repertoriu) nu și-a putut fixa, cunoscându-și posibilitățile, un număr mai realist de premiere?

Observațiile privind realismul repertoriilor sînt legate de faptul că ele reprezintă pentru teatre însuși programul lor ideologic și artistic de acțiune. Și respectarea riguroasă a acestui program este de aceea pentru un teatru o cerință și elementară și obligatorie. Care nu poate fi tratată cu ușurătate, chiar dacă sîntem de acord că teatrul e o întreprindere cu un specific al său... Să nu uităm însă că teatrele sînt instituții de stat, subvenționate, și că menirea lor este să dea viață artistică și să slujească — în condiții cât mai bune — politica culturală, educativă a partidului și a statului nostru.

În același context nu se poate trece nici peste faptul că unele premiere au ajuns a fi date la sfîrșitul stagiunii, și că ele vor fi prezentate publicului abia la începutul stagiunii viitoare. În esență, nu e nimic rău în acest lucru. Experiența ne-a arătat că de nepotrivită pentru destinul unui spectacol este prezentarea sa în premieră în zilele de caniculă ale sfîrșitului de stagiune. În același timp, însă, nu se poate accepta, ca o metodă, transferul premierelor dintr-o stagiune într-alta. Ar însemna să perpetuăm abaterea de la realizarea programului fiecărei stagiuni și să calculăm în mod eronat posibilitățile practice de care dispune un teatru pentru montarea unui anumit număr de spectacole, într-o anumită perioadă de timp.

E util, poate, să fie supusă discuției propunerea redimensionării termenului unei stagiuni teatrale, astfel încât aceasta să ofere și un cadru mai potrivit pregătirii spectacolelor și afluenței publicului. Ținînd seama de condițiile climatice, credem că stagiunea teatrală ar fi bine să se încheie la 1 iunie și să se deschidă la 1 octombrie. Luna iunie ar putea fi astfel folosită integral pentru pregătirea stagiunii estivale și a deschiderii stagiunii următoare. Una din lunile intermediare — iulie sau august — ar urma să fie folosită pentru activitatea estivală și continuarea pregătirii stagiunii viitoare, cealaltă

pentru concediile de odihnă. În septembrie ar continua și s-ar definitiva pregătirile pentru noua stagiune, care ar urma să se deschidă, într-un cadru festiv, la 1 octombrie. Un asemenea calendar teatral ar crea, credem, activității noastre condiții mai bune de desfășurare, condiții în care repertoriul viitoarei stagiuni ar urma să fie definitivat cel târziu la 25 mai.

Un aspect important în programarea spectacolelor îl constituie relațiile cu colaboratorii externi ai teatrelor și folosirea, nu întotdeauna judicioasă, a cadrelor artistice proprii. Ideea ca actori de mare răsunset artistic, nuclee de atracție pentru public, să fie folosiți cât mai mult, nu poate fi respinsă. Se observă însă în spectacolele acestei stagiuni unele distribuții alcătuite exclusiv din actori-colaboratori, care nu întotdeauna au slujit efectiv necesitățile artistice reale ale spectacolelor respective. Exesul de colaboratori externi obligă teatrul nu numai la sacrificii pe planul fondului nescritic, dar chiar la acrobații organizatorice, pentru a putea programa spectacolul, în funcție de timpul liber al colaboratorului. Teatrele devin astfel, nu de puține ori, victimele propriei lor nechibzuințe, aflându-se în situația de a avea în repertoriu un spectacol de succes, cerut de public, dar care, din cauza colaboratorilor — ocupați la teatrele lor sau în alte teatre — nu poate fi programat. În același timp, în teatrele odihnesc, într-o tristă inactivitate, actori buni, în măsură a face față în mod onorabil rolurilor, în care colaboratorii nu prea au timp să joace. Fenomenul acesta se repercutează negativ și asupra climatului de creație și de viață din cadrul colectivului. Multe din nemulțumirile invitate, de pildă, la Teatrul „Ion Creangă” își au originea în modul uneori neprincipial, în care direcția acestui teatru a rezolvat problemele de folosire a cadrelor. Dealtfel și la teatrele „Nottara”, „Bulandra”, Mic se ridică serioase probleme privind mai buna valorificare a cadrelor artistice de care aceste teatre dispun.

Intr-o ordine de idei înrudită, sînt de semnalat și raporturile teatrelor cu cinematografia. Folosirea actorilor în producția națională de filme provoacă, datorită descumpănirii acestor raporturi, perturbări atît în activitatea teatrelor cît și a cinematografiei. Înțelegem necesitatea prezenței actorilor pe platourile de filmare. Se impune însă tocmai pentru a face față acestei necesități ca fiecare colaborare cu studiourile de cinematografie să fie cunoscută și aprobată de conducerea teatrului, cu cel puțin șase luni înainte de începerea activității, așa fel încît interesele nici uneia din cele două instituții să nu aibă de suferit.

Unele probleme privind ritmicitatea premierelor. Pe ansamblul teatrelor bucu-reștene lucrurile — se pare — au stat în general, din acest punct de vedere, bine. De la 1 octombrie 1971 și pînă la 31 mai 1972 a avut loc în București, în medie, o premieră teatrală la mai puțin de cinci zile. Dacă am adăuga și premierele teatrelor lirice și ale ansamblurilor muzicale, am obține chiar o ritmicitate medie mai bună. Se pune însă în special problema ritmicității în activitatea interioară a fiecărui teatru, a folosirii judicioase a scenelor, a sălilor de spectacol și de repetiții, a forțelor artistice de care dispunem — a organizării mai riguroase a producției. Aceasta pentru a pre-întîmpina și golurile de producție, și aglomerările, suprasolicitățile; pentru că și unele și celelalte influențează negativ calitatea artistică a spectacolelor.

Cîteva cuvinte despre unele aspecte ale relațiilor teatrelor noastre cu publicul. Fiecărui teatru îi este îngăduit a-și alege, potrivit profilului său, sau anumitor situații concrete, modul pe care-l socotește cel mai eficient pentru a-și strînge legăturile cu spectatorii. Unele spectacole pot fi prezentate în condiții artistice mai bune în uzine, în cluburi, în case de cultură? Să fie prezentate acolo. Altele au o montare mai pretențioasă, nu se pot desfășura decît în cadrul scenei pe care au fost montate? Să nu fie transportate în alt loc. Poate că muncitorii de la o mare uzină bucu-reșteană doresc să vizioneze în colectiv un spectacol. Să-i invităm să-l vadă și, eventual, după căderea cortinei, să se închege cu ei discuții pe marginea spectacolului. Poate că unul dintre

spectacolele de poezie este invitat pe scena unui club muncitoresc. Să nu refuzăm invitația, dar nici să așteptăm numai inițiative din afară. Orice forme menite și de natură să ducă la stringerea legăturii cu publicul sînt de salutat; numai să se vadă din partea teatrelor dorința de a întreprinde acțiuni concrete, preocuparea de a realiza un contact direct, viu, permanent, cu publicul. Nu se pot emite rețete în acest domeniu. Dar și ritmicitatea sănătoasă în îndeplinirea programului constituie, dincoace de alte forme, ea însăși, un stimul important în stringerea acestor relații, constituie o dovadă a seriozității și respectului față de opinia publică ce trebuie să caracterizeze o instituție teatrală, pe directorul său. Dealtfel, activitatea pozitivă pe acest plan va continua și în stagiunea viitoare pentru a spori numărul (200) spectacolelor din fabrici, uzine, mari întreprinderi, urmate de întâlniri și discuții cu creatorii.

În alcătuirea proiectului de repertoriu al teatrelor dramatice bucureștene pentru stagiunea 1972/1973, constatăm că, fără a se neglija criteriul atractivității, s-au depus eforturi ca el să răspundă în mai mare măsură necesităților de promovare a creației originale cu caracter militant, revoluționar, de reprezentare a celor mai valoroase lucrări din literatura dramatică actuală a țărilor socialiste, de selectare mai riguroasă și pe criterii mai ferme a valorilor din dramaturgia universală clasică și contemporană.

Au fost propuse 64 de titluri. Dintre acestea, 23 sînt piese românești (contemporane și clasice), 16 aparțin literaturii clasice universale, 13 dramaturgiei occidentale contemporane, iar 12 titluri aparțin dramaturgiei din țările socialiste. Firește, proiectul de repertoriu rămîne deschis, cu deosebire, pieselor noi românești de actualitate.

Stagiunea care se va deschide la toamnă începe a se pregăti în climatul unanimității angajamente, ce se iau pretutindeni în țară, pe toate planurile, în întîmpinarea Conferinței Naționale a Partidului; ea se va deschide în climatul de mare însuflețire în care — în toate domeniile vieții și muncii poporului — se pregătește întîmpinarea sărbătoreștii aniversări a unui sfert de veac de la instaurarea Republicii noastre. Teatrele nu vor absenta desigur de la patriotica demonstrație națională a înaltelor și marilor cuceriri pe care, în acest răstimp de revoluționare și cruciale transformări, țara și poporul le-au putut înregistra, sub îndrumarea partidului, în toate domeniile: economic, social, politic, cultural, spiritual. Iată de ce ne gîndim de pe acum, cu simțul celei mai înalte răspunderi, că viitoarea stagiune e chemată să marcheze nu formal festivistic, ci în esență, un eveniment deosebit al vieții noastre teatrale.

Să depunem, așadar, toate eforturile, întreaga noastră capacitate creatoare și organizatorică pentru a îndeplini funcția fundamentală a teatrului, funcție cetățenească, formativă a conștiințelor — la nivelul înalt de expresie și forță de penetrație artistică pe care, în acești ani ai Republicii noastre Socialiste, l-au atins artele noastre.

Prof. Amza Săceanu

